

Antoni Turuto (1887-1966), organizator gorzowskiej służby zdrowia

Piotr Ernst

Gorzów Wlkp.

W stosunkowo krótkich dziejach polskiego lecznictwa w Gorzowie Wielkopolskim wyróżnia się postać doktora Antoniego Turuto, kresowiaka i zasłużonego organizatora opieki zdrowotnej w tym mieście. Urodził się 20 sierpnia 1887 r. we wsi Andrejewce powiat Świeciany w województwie wileńskim, gdzie jego rodzice, Antoni i Michalina z Gilów, prowadzili dziesięciohektarowe gospodarstwo rolne. W 1899 r. opuścił swoje rodzinne strony udając się do Petersburga, gdzie uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Humanistycznego. Ukończył je w 1907 r., a następnie podjął dalszą naukę na Politechnice, jednak studiów wskutek trudnych warunków materialnych nie ukończył. W r. 1912 rozpoczął studia w Akademii Wojskowo Lekarskiej w Petersburgu, które dzięki otrzymanemu stypendium ukończył w 1919 r. W tym samym roku został zmobilizowany do Armii Czerwonej, w której służył jako lekarz w szpitalach epidemicznych między innymi w Ozierkach, Łudze, Pietrozawodsku i Gatczyń. W grudniu 1922 r. powrócił do Polski i osiadł na wsi z rodzicami.¹

Problemy z nostryfikacją dyplomu zmusiły Turuto do ukończenia dodatkowych studiów lekarskich na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W latach 1926-1929 pracował jako lekarz rejonowy, a od 1932 r. jako lekarz powiatowy w Braślawiu, następnie w Świeciance. W międzyczasie ukończył Państwową Szkołę Higieny w Warszawie (dyplom w 1931 r.). Na kolejne szczeble lekarskiej kariery Turuto składała się praca inspektora lekarskiego (1933-1938), a nieco później

¹ Zakładowa Składnica Akt w Gorzowie Wlkp. Akta osobowe Antoniego Turuto, BE-50 s. 28.

(fot. Wiktor Dega)

Gorodyszczce (5 maj 1917 r.)

(1939 r.) kierownika Oddziału Zdrowia w Wilnie.² W chwili wybuchu II wojny światowej był kierownikiem Polikliniki dla Uchodźców Polskich w Wilnie, do momentu jej likwidacji przez władze litewskie w styczniu 1940 roku. W latach 1940-1945 pracował w I Poliklinice Miejskiej w Wilnie jako kierownik Ambulatorium Profilaktycznego oraz jako lekarz sanitarny jadłodajni społecznych. We wrześniu 1945 roku przyjechał do Gorzowa Wlkp. Obowiązki lekarza powiatowego objął 15 września, a miejskiego 20 grudnia tegoż roku. W latach 1950-1952 był kierownikiem Wydziału Zdrowia przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Gorzowie, od 1952 r. kierownikiem Poradni Podstawowej i Stacji Pogotowia Ratunkowego w Gorzowie Wlkp.³ Od pierwszych swoich dni pracy w Gorzowie Wlkp. organizował ochronę zdrowia w mieście, dokonywał weryfikacji zawodowej pracowników służby zdrowia w mieście i powiecie. Zajmował się też problemami epidemiologicznymi miasta i powiatu, rozpoczął szczepienia ochronne mieszkańców. Zdaniem przełożonych, cechowała go: „obowiązkowość, pilność, samodzielność, odpowiedzialność, zdolności organizacyjne i stopień uzdolnienia na stanowiska kierownicze”.⁴

Jeszcze przed wojną, dr Turuto należał do Wojewódzkiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego w Wilnie, a następnie był skarbnikiem organizacji o nazwie Opieka Rodzinna nad Psychiczenie Chorymi w województwie wileńskim. Po wojnie należał do Polskiego Związku Zachodniego, Ligi Morskiej i do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Aktywnie uczestniczył też w pracy Ligi Przeciwalkoholowej. Poza tym był członkiem Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, a w latach 1950-1952 radnym Powiatowej Rady Narodowej. Znał dobrze języki: rosyjski, niemiecki, litewski, słabiej francuski.

W 1920 r. poślubił Marię z Czuprów. Z ich związku narodził się w 1925 r. jedyny syn, Mikołaj, zamordowany 3 lipca 1944 r. w Wilnie przez litewsko-niemieckich gestapowców. Brat Antoniego, Edward, został po wojnie na ojcowiznie, prowadząc gospodarstwo rolne po rodzicach, a siostra Helena wyjechała do USA, co w ówczesnej komunistycznej rzeczywistości było mocno podejrzane i mogło powodować szykany ze strony władz. Przez większość swego życia mieszkał wraz z żoną w Gorzowie Wlkp. przy ul. Krajowej Rady Narodowej 25 (obecnie ulica Borowskiego).⁵ Za całokształt swych dokonań został odznaczony Krzyżem *Virtuti Militari*, Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi.

W dniu 20 marca 1966 r. przestało bić serce sędziwego lekarza. Został pochowany na cmentarzu przy ul. Żwirowej, kwadrat 8 B, 1 rząd, miejsce 71. Po jego

² Ibidem, s. 29.

³ Ibidem, s. 26; także zob.: Andrzej Marciniak, *Rozwój ochrony w Gorzowie Wielkopolskim w latach 1945-1950*, praca doktorska, Akademia Medyczna w Poznaniu.

⁴ Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp., Starostwo Powiatowe Gorzowskie, sygn. 112 s. 103, *Opinia Starosty Powiatowego z dnia 22 września 1950 r.*

⁵ Ibidem, s. 103; *Zakładowa Składnica Akt...*, s. 27.

śmierci doszło do próby przejęcia oszczędności zgromadzonych przez dr. Antoniego Turuto w PKO. Wydział Zdrowia Prezydium Miejskiej Rady Narodowej postanowił w porozumieniu z Komitetem Miejskim Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej przeznaczyć pewną kwotę z jego książeczki oszczędnościowej na postawienie w miejscu pochówku lekarza nagrobka świeckiego. Pod wpływem interwencji jednego z Gorzowian, blisko związanego z rodziną zmarłego, który zagroził, że powiadomi o wszystkim prawowitych spadkobierców, władze postawiły nagrobek o charakterze religijnym.⁶

Streszczenie

Antoni Turuto (1887-1966) ukończył studia lekarskie w Petersburgu. W 1919 r. został zmobilizowany do Armii Czerwonej i służył jako lekarz w szpitalach epidemicznych podczas wojny bolszewickiej. W 1922 r. wrócił do Polski i wobec trudności z nostryfikacją dyplomu ukończył studia lekarskie w Wilnie oraz Państwową Szkołę Higieny w Warszawie. Następnie pracował jako lekarz w Wilnie. W 1945 r. przyjechał do Gorzowa Wielkopolskiego, gdzie zorganizował od podstaw system opieki zdrowotnej.

Abstract

Antoni Turuto (1887-1966), the organiser of the healthcare service in Gorzow

Antoni Turuto (1887-1966) graduated from medical studies in Petersburg. In 1919, he was conscripted into the Red Army and served as a doctor at epidemic hospitals during the Polish-Bolshevik war. He returned to Poland in 1922. He completed his medical studies in Vilnius and graduated from the National School of Hygiene in Warsaw as well. He worked as a doctor in Vilnius. In 1945, he came to Gorzow Wielkopolski where he organised the healthcare system from scratch.

Słowa kluczowe: historia, dwudziesty wiek, lekarz, wojna światowa

Keywords: history, twentieth century, doctor, world war

⁶ Informacja Józefa Wasilewskiego, pracownika Wydziału Zdrowia w Gorzowie Wlkp. w latach 1968-1971.